EX.A.

N. M:s vägledn. Nkrl. kurs

15/11 1961 -
17/1 1962

KRING ROKOKONS KUNGAPAR

ROKOKON i Sverige manifesterade sig tidigast och med största eftertryck inom den kungliga kretsen. Den nya, direkt från Frankrike komna stilen präglade framförallt två betydande tilldragelser: slottsbyggnadsarbetet från 1740-talet samt 1751 års kröningsståt.

Fredrik I avled den 25 mars 1751 och i maj sände Manufakturkontoret kanslirådet Carl Reinhold Berch till Paris för anskaffningar till kröningen. Tidpunkten för densamma kunde inte fastställas, förrän beställningarna effektuerats och kommit till Stockholm. Ledare för projekten var överintendenterna Carl Hårleman och Carl Johan Cronstedt, och på konsthantverkets vittutgrenade område medverkade arkitekten Jean Eric Rehn.

Att frihetstiden gått in för att uppmuntra den svenska manufakturen bidrog till att man även inom landet måste skapa förlagor och mönster. Här visade sig Rehn vara en mästare, men hans konsthantverk är skapat direkt efter den franska smaken. I Berchs instruktion för Parisresan ingick att noga studera hur den senaste kungakröningen i Frankrike tillgått; 1722 hade den tolvårige Ludvig XV krönts i Reims. Det låg rätt långt tillbaka i tiden, men festarrangemangen kunde studeras på gravyrer av Pierre Dulin i ett praktverk över tilldragelsen.

Adolf Fredriks och Lovisa Ulrikas kröning ägde rum den 26 november 1751. Från detta år äger Livrustkammaren en obruten rad av kröningsdräkter med drottningens såsom den första i ursprungligt skick bevarade. Dräkternas tyger - kungens uteslutande i silverbrokad, drottningens i samma material med kronor av guld - hade vävts i Stockholm av den från Frankrike inflyttade Bartholomeus Peyron efter mönster av Rehn. Kronor och åter kronor fick den Sergelska hovbrodöratelján leverera. De användes såsom prydnader på de kungliga mantlarna, kungens hatt, puk- och trumpetfanor, schabrak, kröningsstolarna m.m. Direkt från Frankrike kom däremot riksbaneret, ärkebiskopens kåpa och mässkjorta, kungens värjgehäng, schabraket till kröningshästen samt åtskilliga materialier såsom sammet och siden. Av de nämnda föremålen är riksbaneret och mässkjortan ej utställda.

Äntligen år 1754 kunde den unga kungafamiljen från Kungshuset på Riddarholmen flytta in på Slottet, där deras sviter iordningställts. I konungens audiensrum fanns den av Hårleman efter Bouchers kartonger i Beauvais vävda Psyke-tapeten. Drottningen gav i brev till sin moder uttryck för hur förtjust hon var: "våningarna är magnifika och möblerade med mycket god smak".

NORDISKA MUSEET
BIBLIOTEK
STOCKHOLM

Hennes audiensrum var i guld och rött.

Tronhimmeln, färdig 1756, var avsedd såsom ett franskt-svenskt samarbete, d.v.s. den från Frankrike inkallade vävaren Louis Duru skulle utföra arbetet tillsammans med Pehr Hilleström, mera känd såsom målare under gustaviansk tid. I själva verket kom arbetet att i huvudsak åvila Hilleström, som arbetade efter kartong av Rehn. Omkring 1760 vävde Hilleström även audiensmattan.

Drottningen, känd för sina vittra intressen, var tydligen icke heller främmande för konstnärligt handarbete. Därom vittnar de vackra, vid hennes hov broderade västarna för sonen hertig Fredrik Adolf. Till de vardagliga bestyren och intressena får man väl också räkna stunderna i kungens svarvkammare. Några hyvlar av Adolf Fredrik är daterade 1748 och ornerade av honom personligen. Lovisa Ulrikas sköldpaddsdosa från 1758 sändes till en juvelerare i Paris för montering.

Av de kungliga barnens leksaker har blott några få bevarats, bland dem barnkarossen, som Carl Gustav Tessin sannolikt beställt i Paris för sin skyddsling prins Gustav. Den mindre lekvagnen för hans yngre bror prins Fredrik Adolf är från samma tid. Att prinsarna uppträtt såsom små grenadjärer omvittnas av mössorna, vilka burits av Gustav och Karl. Tronföljaren prins Gustav var blott ~~tio~~ nio år, när Serafimerorden 1748 instiftades av Fredrik I, och man vill gärna tro, att det var vid det tillfället som han bar sin lilla serafimerkolt med mössa och fallvalk.

Det eleganta ritbordet, möjligen av Rehn som också var de kungliga barnens konstnärliga handledare, är försett med en mekanism, som gör att skivan kan höjas och sänkas. Den bukiga byrån med sin rika intarsia är ett praktstycke av den i Frankrike skolade Carl Petter ~~Nordin~~ Dahlström och utförd för kronprinsens våning 1755. Spelbordet för schack och brädspel hör till de fåtaliga föremål som är försedda med Adolf Fredriks ägaremärke. De stora pukorna är tillverkade 1756 av Casper Christian Liendenberg i Stockholm, som sedan 1745 hade hallrättsprivilegier för tillverkning av vissa metallarbeten. Han var verksam ännu på 1760-talet.

Det blåste milda vindar, där drottningen firade födelsedag den 24 juli 1753, och kungen överraskade med det lilla sköra Kina-slottet, som forslats ut till Drottningholm på flottar. Det var utfört efter ritning av Carl Fredrik Adelcrantz och gavs tio år senare en stabilare gestalt. Betydligt bistrare torde det ha känts några år senare för kungaparet efter hovpartiets misslyckade revolutionsförsök 1756. Kungamakten beskars genom det nu återinförda bruket med namnstämpeln, och för gemene man blev det förbud för vissa lyxvaror.

Avsikten med utställningen, som anordnats av Livrustkammaren genom

intendenten fil. lic. Gudrun Ekstrand, är att för någon tid framåt söka återväcka något av miljön kring rokokons kungapar Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika, där både glansen vid kröningen och den vardagliga familjeidyllen kan komma till uttryck.

Förutom ur Livrustkammarens egna samlingar har kompletterande och sällan visade föremål lånats från Armémuseum, Kungl. Biblioteket, Byggnadsstyrelsen, Husgerådskammaren, Krigsarkivet, Nationalmuseum, Nordiska museet och Riksarkivet, vilka med största tillmötesgående ställt dem till utställningens förfogande.